

Довганич В.А.,
кандидат юридичних наук,
старший оперуповноважений в особливо важливих справах
Третього оперативного відділу (з дислокацією у м. Тернополі)
Територіального управління Державного бюро розслідування
розташованого у м. Львові, полковник ДБР

ПРАВОВИЙ МЕНТАЛІТЕТ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вивчення правового менталітету є надзвичайно важливим в умовах глобалізації, оскільки він дає уявлення про те, як правові культури, норми та цінності розвиваються та взаємодіють у різних суспільствах. Правовий менталітет – це колективне мислення, переконання та ставлення до права в конкретному суспільстві, сформоване історією, культурою та традиціями [1, с. 229]. Оскільки глобалізація прискорює обмін ідеями, товарами та послугами, розуміння менталітету є важливим для правової гармонізації та співпраці між різними правовими системами.

З огляду на зазначене, вважаємо за доцільне виокремити низку закономірностей і проблем, які характеризують правовий менталітет, як елемент національної правової культури. Глибоке дослідження змісту правового менталітету є умовою ефективної трансформації національної правової системи в умовах процесів глобалізації.

Насамперед доцільно виокремити декілька факторів, що актуалізують дослідження правового менталітету. По-перше, ключовою причиною вивчення правового менталітету є його вплив на інтерпретацію та застосування законів. Закони можуть бути формально однаковими, але їх застосування може суттєво відрізнятись залежно від менталітету, що лежить в їх основі. Це впливає на міжнародні угоди, торгівлю та вирішення спорів. Глобалізація також приносить нові виклики, такі як транснаціональні корпорації, що працюють у країнах з дуже різними правовими менталітетами, що вимагає розуміння місцевої правової культури для ефективного дотримання нормативних актів.

По-друге, вивчення правового менталітету допомагає вирішувати конфлікти між системами загального та цивільного права, оскільки вони перетинаються в глобальному правовому полі. Глобалізація створює можливості для правової конвергенції, але без розуміння правової ментальності такі зусилля можуть бути поверхневими або призвести до непорозуміння чи навіть конфліктів [2, р. 53]. Зростаюче значення прав людини, екологічного права та ІТ-права вимагає глибшого розуміння того, як правові менталітети підходять до цих понять.

По-третє, вивчаючи правовий менталітет, науковці можуть дослідити, як глобалізація впливає на національні правові традиції і як виникає правовий плюралізм, коли глобальні норми взаємодіють з місцевими цінностями. Таке розуміння може сприяти міжкультурному правовому діалогу та формуванню більш інклюзивної міжнародної правової бази.

Одночасно, варто говорити і про виклики, які стоять перед науковцями в процесі дослідження правового менталітету. По-перше, глобалізація сприяє взаємозв'язку різних правових систем, що часто призводить до напруженості між місцевими правовими традиціями та новими глобальними правовими нормами. Ця напруженість посилюється тим, що правові менталітети глибоко вкорінені в історичному, культурному та соціальному контекстах конкретних суспільств, що ускладнює досягнення однаковості. По-друге, крізь призму вивчення правового менталітету, можна уникнути проблеми правової гомогенізації, коли домінуючі правові системи, такі як загальне або цивільне право, можуть маргіналізувати місцеві правові традиції. Стандартизація

правових норм також може призвести до опору з боку країн, які сприймають такі зусилля як загрозу своєму правовому суверенітету.

По-друге, розкриття змісту правового менталітету важливе з огляду на те, що він є умовою створення гібридних правових систем, в межах яких мають місце суперечності між національними правовими традиціями та міжнародними правовими зобов'язаннями. Така гібридизація може призвести до непослідовності в тлумаченні та застосуванні законів, особливо в таких сферах, як права людини, екологічне право та міжнародна торгівля. Подібні процеси властиві українській правовій системі, яка в умовах євроінтеграції імплементує низку норм права, в тому числі й тих, що можуть суперечити існуючому правовому менталітету.

Іншою ключовою проблемою є нерівномірний вплив глобалізації на правовий менталітет, коли деякі суспільства сприймають глобальні правові норми з більшою готовністю, ніж інші. Таке вибіркоче сприйняття може призвести до розбіжностей у впровадженні правових реформ та дотриманні міжнародних правових стандартів. Крім того, фрагментація правових систем в умовах глобалізації ускладнює зусилля, спрямовані на формування цілісного правового менталітету, здатного враховувати як національні, так і міжнародні правові зобов'язання.

Глобалізація також прискорює поширення правового плюралізму, коли в межах однієї юрисдикції одночасно діють декілька правових систем. Цей плюралізм ускладнює формування єдиного правового менталітету, оскільки різні правові системи можуть мати суперечливі цінності, принципи та інтерпретації правосуддя. Крім того, швидкі темпи глобалізації вимагають від правових систем адаптації до нових технологій і транснаціональних проблем, таких як кіберзлочинність і погіршення стану довкілля, які виходять за межі національних кордонів. Правовий менталітет, який ґрунтується на традиційних поняттях суверенітету і територіальної юрисдикції, може мати труднощі з ефективним вирішенням цих глобальних проблем. Це створює розрив між існуючими правовими рамками та реаліями глобалізованого світу, де право має бути гнучким і пристосованим до складних транснаціональних явищ.

Нарешті, розвитку глобального правового менталітету перешкоджає політична та економічна нерівність, коли потужні держави можуть домінувати в глобальному правовому дискурсі та нав'язувати свої правові норми менш впливовим країнам. Цей дисбаланс ставить під сумнів легітимність і справедливість міжнародних правових інституцій та їхню здатність представляти різноманітні правові перспективи.

Отже, розвиток правового менталітету в умовах глобалізації передбачає подолання суперечностей між локальними та глобальними правовими системами, подолання ризиків правової гомогенізації та сприяння інклюзивному та плюралістичному підходу до правового нормотворення.

Список використаних джерел:

1. Проць О.В Збереження самобутності національної правової культури в умовах євроінтеграції та глобалізації. Підприємство, господарство і право. 2017. № 12. С. 229–232.
2. Pattaka S. Human Rights & Gender Violence: Translating International Law into Local Justice. *International Dialogue*. 2014. Vol. 4, Article 11. P. 51-55. DOI: <https://doi.org/10.32873/uno.dc.ID.4.1.1087>. URL: <https://digitalcommons.unomaha.edu/id-journal/vol4/iss1/11>.